

Підгурська В.Ю,
асистент

Про місце спецкурсу " Основи формування мовнокомунікативних умінь майбутніх класоводів у процесі педагогічної практики" у системі фахової підготовки студентів ННІ педагогіки

У формуванні креативної особистості майбутнього вчителя початкових класів неабияку роль відіграють дисципліни лінгводидактичного спрямування, які безпосередньо готують майбутніх фахівців, по-перше, до проведення уроків з розвитку мовлення у школі, по-друге, розвивають мовнокомунікативні здібності студентів, в-третьох, знайомлять з методами, прийомами й засобами реалізації основних напрямків національного виховання учнів на уроках рідної мови.

Успішне навчання молодших школярів залежить від мовної підготовки вчителя, його комунікативних умінь. Саме тому провідна роль у системі підготовки вчителя початкових класів належить методиці навчання української мови та спецкурсам і спецсемінарам лінгводидактичного спрямування. Майбутнім учителям потрібно дати найсучасніші знання і серйозну практичну підготовку. Сьогодні школі потрібен учитель, який уміє аналізувати лінгвометодичні явища, вести пошук шляхів оптимізації навчально-виховного процесу, застосовувати ефективні методи та прийоми навчання, відшукувати найраціональніші способи передання знань. Досвід підготовки вчителів-класоводів свідчить про те, що назріла потреба переглянути навчальні плани з метою введення до них обов'язкових (чи за вибором) лінгводидактичних курсів. Такою дисципліною може стати спецкурс "Основи формування мовнокомунікативних умінь майбутніх класоводів у процесі педагогічної практики". Спецкурс – це один із видів навчальних занять зі студентами, розрахований на активну, творчу навчальну й наукову їх роботу з метою поглибленого вивчення важливих розділів та тем із профільюючих дисциплін.

Даний курс має на меті: розкрити педагогічну і психологічну зумовленість мовної комунікації; сформувати в студентів уміння застосовувати теоретичні положення в практиці мовної комунікації; навчити добирати комунікативно доцільні у певних мовленнєвих ситуаціях формули етикету; моделювати уроки розвитку зв'язного мовлення.

Окрім того, вивчення курсу сприяє засвоєнню правил комунікативної поведінки в учнівському колективі в цілому, розвитку вмінь корекції та аналізу чужого та власного мовлення.

Розроблений спецкурс розрахований на фахову мовну підготовку вчителя початкових класів, що передбачає оволодіння мовнокомунікативними вміннями на професійному рівні.

З огляду на це, спецкурс передбачає такі сфери використання української мови студентами – майбутніми фахівцями: професійно-наукову; викладацьку; виховну; сферу повсякденного спілкування з учнями молодшого шкільного віку; спілкування зі своїми колегами та батьками учнів.

**Розподіл навчального часу за темами
(за кредитно-модульною системою навчання)**

№	Тема заняття	Аудиторна робота		Самостійна робота студентів
		лекції	практичні заняття	
1	Вступ. Роль дисциплін лінгводидактичного циклу в системі фахової підготовки вчителів початкових класів.	2	2	2
2	Соціолінгвістичні та психологічні аспекти мовнокомунікативної діяльності.	2		2
3	Педагогічна практика як основний етап реалізації мовнокомунікативної компетенції майбутніх учителів.		2	2
4	Культура мовлення майбутніх вчителів початкових класів. Етикет мовлення сучасного педагога.	2	2	2
5	Типологія мовних норм. Мовні помилки. Суржик у ситуації білінгвальності		2	2
6	Формування комунікативних умінь молодших школярів на уроках української мови.	2	2	2
7	Інноваційні технології у процесі навчання рідної мови учнів початкових класів.	2	2	
8	Підсумкове заняття. Тестування		2	

Завдання спецкурсу реалізуються в ході проведення лекційних і практичних занять, а також шляхом організації індивідуально-самостійної роботи студентів.

Проведення спецкурсу передбачається упродовж сьомого семестру на IV курсі, становить 1 модуль (36 годин): 10 годин лекцій, 14 годин практичних і 12 годин відведено на самостійне опрацювання (за умови консультативно-координаційної діяльності викладача). Ураховуючи принцип системності навчання, пропонуємо продовжити цю роботу зі студентами на 4 курсі (8 семестр) з метою контролю їхньої мовної і мовленнєвої підготовки після проходження педагогічної практики, основну увагу зосередивши на методиці формування комунікативних умінь молодших школярів на уроках рідної мови.

МОДУЛЬ 1

Дидактична мета:

- розширення знань про педагогічні та лінгвістичні засади формування мовнокомунікативних умінь;
- дотримання вимог культури мовлення, засвоєння критеріїв комунікативних якостей мовлення;

- забезпечення оволодіння мовними нормами – лексичними, граматичними, стилістичними.

Студенти повинні знати:

- роль мовнокомунікативних умінь в професійному становленні вчителя початкових класів;
- суть понять “мова” і “мовлення”, “мовна норма”, “комунікативні якості мовлення”;
- типологію мовних норм, причини мовних помилок та запобігання їм;
- етичні та етикетні норми професійного спілкування;
- лінгводидактичні та психологічні основи навчання української мови в початкових класах;
- особливості структури уроків розвитку мовлення.

Студенти повинні вміти:

- давати визначення основних лінгводидактичних понять;
- розпізнавати норми літературної мови, відповідно до норм редагувати власне і чуже (учнівське) мовлення;
- поглиблювати матеріал лекцій, закріплювати здобуті під час лекцій і практичних занять, а також шляхом самостійного опрацювання мовознавчої літератури знання;
- доречно і правильно використовувати мовні засоби у будь-якій сфері спілкування;
- застосовувати інноваційні методи навчання рідної мови в початкових класах.

Тема 1. Вступ. Роль дисциплін лінгводидактичного циклу в системі фахової підготовки вчителів початкових класів. Зміст і основні поняття курсу. Мовна підготовка вчителя – запорука успішного навчання молодших школярів. Мова як основне знаряддя професійної діяльності майбутнього вчителя-класовода.

Тема 2. Соціолінгвістичні та психологічні аспекти мовнокомунікативної діяльності. Мовні аспекти соціалізації особистості. Мовне середовище. Мовна ситуація в суспільстві. Мовна практика засобів масової інформації. Мовна політика в Україні. Статус української мови як державної. Мовна свідомість, мислення, мотивація до навчання, інтелектуальний потенціал, як психологічні чинники формування мовнокомунікативних умінь.

Тема 3. Педагогічна практика як основний етап реалізації мовнокомунікативної компетенції майбутніх учителів. Періоди становлення й розвитку системи педагогічної практики. Ознайомлення із зарубіжними дослідженнями з проблеми педагогічної практики. Структура педагогічної практики. Комунікативні зв'язки студента-практиканта під час проходження практики.

Тема 4. Культура мовлення майбутніх вчителів початкових класів. Аспекти етикетного мовлення сучасного педагога. Культура мови педагога як ознака його професіоналізму. Визначення комунікативних якостей літературної мови, їх характеристика. Правильність, точність, логічність, ясність, чистота, багатство, виразність мови. Прийоми й методи формування етикетного мовлення майбутніх учителів.

Тема 5. Типологія мовних норм. Мовні помилки. Суржик у ситуації білінгвальності. Дослідження проблеми мовної норми. Ознаки літературної норми. Стабільність літературної норми. Типологія мовних норм: орфоепічні, акцентуаційні, лексико-фразеологічні, словотвірні, морфологічні, синтаксичні, орфографічні, пунктуаційні та стилістичні норми. Мовна ситуація в українському суспільстві. Мовний суржик, його причини.

Тема 6. Формування комунікативних умінь молодших школярів на уроках української мови. Комунікативна змістовна лінія – основна в програмі середньої загальноосвітньої школи I ступеня. Процес формування комунікативних умінь учнів молодших класів. Мовні прогалини у формуванні особистості учнів. Аналіз можливостей підручників в організації діяльності з формування комунікативних умінь учнів.

Тема 7. Інноваційні технології у процесі навчання рідної мови учнів початкових класів. Визначення поняття "інноваційні технології навчання". Проблемно-пошуковий метод. Комп'ютерні технології. Дискусійні методи. Метод тестування. Метод "Ділова гра". "Мозковий штурм" та ін.

Курс розрахований на роботу студентів за кредитно-модульною системою навчання, яка запроваджується з метою гуманізації та демократизації навчального процесу; організації найбільш раціонального та ефективного засвоєння знань з використанням індивідуальних, індивідуально-групових форм навчання; створення найсприятливіших умов для ґрунтового засвоєння студентами навчального матеріалу.

Поточне оцінювання знань і самостійної роботи студентів здійснюється таким чином: кожне завдання, виконане студентом на практичному занятті, оцінюється за 100-бальною шкалою:

За шкалою ECTS	За національною шкалою		Кількість балів
	словами	цифрами	
A	"відмінно"	5	91-100
BC	"добре"	4	75-90
DE	"задовільно"	3	61-74
FX	"незадовільно"	2	51- 60

При виконанні навчального плану й отриманні відповідної кількості балів у процесі систематичної роботи студент звільняється від здачі заліку, отримуючи оцінку за результатами рейтингового оцінювання знань, умінь і навичок. Для зарахування недиференційованого заліку необхідна мінімальна кількість балів – 61.

За таких умов інтенсифікується навчальний процес, підвищується мотивація студентів до навчання, розширюються суб'єктно-об'єктна взаємодія педагога та студентів. Кредитно-модульна система унеможливиляє випадковість і суб'єктивізм оцінювання знань на заліку.

Таким чином пропонований спецкурс "Основи формування мовнокомунікативних умінь майбутніх класоводів у процесі педагогічної практики" сприятиме ґрунтовній підготовці студентів до проходження виробничої практики у початковій школі та забезпечить якість професійної комунікації.